

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**In Titi Livii Patavini, Historiarvm Ab Vrbe Condita Libros,
Qvi quidem exstant, omnes, Observationes**

Godelevaeus, Wilhelm

Francofvrti, 1609

In Librvm XXVII. Qvi Ab Aliis VII. Decadis Tertiæ Dicitvr, Annotationes.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-69254](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-69254)

Galeria *tribus no-
men.* **G**aleria *iuniorum*] Galeia hic nomen tribus est, ex qua erat ea iuniorum
centuria, quæ fuit prærogativa, ut annotat Græchius lib. de comitiis
Rom. & lib. 2. Meminit eius & Plinius lib. 7. cap. 49. Vide ea quæ supra
de Galeria tribu annotata sunt de tribus Rom.

**Maxi-
mus Cu-
rio.** **M**aximi *Curiois*] Curiones erant, qui curiis præsidebant à Romulo insti-
tuti, curiarum quæ suffragiis creati, de quibus lib. 2. in Numa Dionysius. His
qui præsidebat, Curio Maximus dictus, cuius auctoritate, ut inquit Festus,
ceteri curiones regebantur. Hic curiatis comitiis semper creatus est.

**Aurum
vicefi-
marium.** **A**urum *vicefi-
marium*] Id optimum fuisse, ex Lini loco apparet. Hodie an-
tem aurifices aurum Vasclarium & Vitale fere vicenarium dicunt, ut Du-
dæus annotavit lib. 3. de asse. Vasa enim raro ex auro puro & mollissimo
fiunt, ideo quod illud aurum vsuram non fert, atque antrectationem sine
magno intertimento.

**Ararii
sanctius.** **S**anctius *arario*] Sanctius ararium in intima parte ararii erat. Erat autem
ararium in arce munitissima Capitolii, in æde Saturni constitutum. Vbi non
tantum pecuniæ publicæ, sed etiam leges & senatusconsulta & cetera omnia
diligentissime servabantur. Adem enim Saturni potissimum ad hæc officia
delegerant, quoniam Saturni tempore, nullam in hominibus, neque avariti-
am, neque improbitatem fuisse, memoria proditum est, ut Maioragius
cap. 11. de senatu Romano tradit. Ceterum diligentius veterum annalium
verba consideranti, tria araria fuisse patebit: Vnum in quo civium tributa,
et sociorum vectigalia & præda Imperatorum asseruabatur, quo sumptus bel-
lorum ordinarii sustinebantur. Alterum sanctius, de quo hic Linius. Id quod
à Pompeio apertum tradit Cicero lib. 7. Epistolarum ad Atticum: Tertium
fuit, in quo pecuniæ Gallici belli causa servabatur, quam Gallico bello colla-
tam refert Appianus lib. 2. cum execrationibus eam motum non iri, nisi bel-
lum Gallicum impenderet, ex hoc pecuniæ Cæsarem abstulisse, idem Ap-
pianus testatur, quod diceret, nihil esse, quod amplius de Gallis metueretur,
quos ipse funditus sustulisset Dion vero & Plutarchus ararium in vniuersum
ab eo expilatum scribunt. Sigonius de antiquo iure civium Romanorum,
lib. 1. cap. 16.

**Ludi A-
pollina-
res.** **L**udos *Apollinis scuti bis annis vesti*] Ex vaticinio Martii vatis, carmineque Si-
byllino, cum repentino hostis aduentu plebs ad arma concitata, hostes occu-
reret, & nubes sagittarum in aduersos visa feriret, hostes fugavit. Unde
Macrobius existimat, victoriæ non pestilentie causa ludos institutos. Hi vero
prius incerto tempore celebrati fuerunt, post à Licinio Varone prætoris lege
lata, 4. Nonas Quintilis celebrati, boue aurato, capris duabus albis amans,
Seruius in 6. Æneid. Festus hos ludos laureatum populum spectasse scribit,
sipe data pro cuiusque copia.

Crepido. **A**liera *crepido*] Crepido proprie est prærupti saxi altitudo & moles. Virg.
Forte ratis celsi, comœlia crepidine saxi,
Expositis stabat scalis.

**Superci-
litium.** **I**nfirmo *stantem supercilio*] Supercilium hic vocatur elatior pars collis, quod
emineat. Sic Virgil. 1. Geotg.
Ecce supercilio clivosi tramitu vndam,

Victorius lib. 22. cap. 14. var. lect.
Seruus post male rom] Prouerbiale hoc est: de cuius origine Erasmus in pro-
priet. Post bellum triumphum. Simile huic est. Machinas post bellum adferre.
Reg.

(Agabant iure) Nam pro dignitate magistratum inter ceteros illa lex fuit, ne is cuius pater in potestate hostium esset, magistratum caperet. Videlicet hoc iudicant sapientissimi viri, hominis non liberi filium Rempublice administrare nimis indecorum esse, ut annotat Manutius de legibus Romanorum. Atque hinc quaestio illa de praetura Barbarii Philippi apud Iureconsultos nata: de qua praeter Vlpianum Torneborchii lib. 7. aduersus cap. 7.

(Hostia maiores sine litatione caesa) Litare sacrificium verbum est, desumptum Litare à Graeco λίσσασθαι. Est vero litare, rite sacrificare & impetrare. Nihil enim sacrificium, nisi mancum, nihil monstruosum conueniebat, nam si viscera pallere, terrisq; maculis suffusa apparuissent, si iecur tabidum, si pulmonum fibrae defuissent, non litandum veteres gentium sacerdotes existimauerunt. Hinc Martialis: Non quae cumque cadit hostia caesa, litat.

(Transfixum lancea) Lancea, quam Graeci λογχήν vocant. De huius morte lege Orosum lib. 4. cap. 18. Eutrop. lib. 3. cap. 2. & Plutarchum in eius vita: Qua autem fraude Hannibal clarissimum ducem vicerit, praeter Lium exponit Plutarchus in Marcello. Front. lib. 2. cap. 2. Stratag. Val. Max. lib. 1. cap. 6. meminit Plinius lib. 11. cap. 37.

(Corpus spectat) Hannibal ubi Marcellum cecidisse sensit, corpus splendide & magnifice ornatum cremavit: deinde reliquias argenteas in vna conditis, coronam imponens auream fibula misit, quae dum ferrentur interuenire Numida, portantesq; adorti sunt: & hinc inde tumultuantes sparserunt. De qua re plura apud Plutarchum & Valerium lib. 5. cap. 1. Vnde & auctor de viris illustribus in eius vita: Infidius Hannibalis deceptus occubuit, & magnifice sepultus, ossa Romam remissa, à praedonibus intercepta perierunt.

(Latine omnes loquentes excitant vigilas) Hic locus satis ostendit, populum Romanum semper Latine locutum fuisse, & vicinam eius linguam, qua patritii, equites, plebei, rustici, militesque & alii omnes loquerentur. De qua re vide disceptationem Francisci Floridi Sabini lib. 2. succell. lect. cap. 1.

(Solemni Nemeorum) Sunt autem Iudi Nemei, à Nemea sylua in Achemoni honore instituti, tamesi à Molorcho, qui Herculem suscepit, cuius filius à Leone interemptus fuerat, eo enecato primum institutos dicant, in quibus maiorum imagines, sicut in funebri pompa, longo ordine representantur, atq; equorum cursum, simul discum, cestum & palastra dimicare, victoresque apud coronare solebant, lege Alexan. ab Alexan. lib. 8. cap. 8. Blond. lib. 2. Caelium Rhodig. lib. 13. cap. 17.

(Olympia ludicrum) Quatuor in Graecia certamina fuerunt, quos Agonas appellant, Nemea, Pythia, Isthmia, Olympia, quae & qualia fuerint, tradit Laurentius Placidus in principio 6. Thebaidos apud Statium: De Olympicorum autem institutione & successu doctus Caelius Rhodig. c. 38. lib. 7. antiq. lect.

(Pofitum simulatibus) Simulatem inter Reipublice administratores alienam esse debere, hoc exemplo docemur: Quemadmodum enim concordia parum res crescunt, ita quoque, ut verissime Salustius dixit, discordia maxima dilabuntur, & tum maxime, si ipsi inter se principes parum consentiant. Vnde Aristides cognomento Iustus, qui felicissimè semper Reipublice administravit, & coactione quadam, in qua frustra Themistocles obstiterat, discedens, clara voce testatus est, res Atheniensium incolemes esse non posse, nisi & ipsum & Themistoclem in barathrum conicerent. Satius esse multo existimans ire in carcerem, quam ob dyorum similitudinem altatem minus recte consilii publicis commodis, Plutarchus in vita Aristidis.

(Lucum Marica) Marica Dea Minturnensium, Augustinus lib. 2. de ciuitate Dei, cap. 23. Meminit eius Plutarchus in Mario. Seruius in 7. Aenei. Maricam dicit Deam litoris Minturnensium iuxta Lirim fluuium. Sunt alii, qui per

MM 4

Maricam

Marcelli consulis mors.

Marcelli consulis sepultura.

Nemea.

Olympia ludicra.

Simulata inter Reipublice administratores, aliena esse debet.

Marica Dea.

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Maricam Venerem intelligant, cuius sacellum fuit iuxta Maricam, in quo erat scriptum *maris de Phoenicis*.

Armillustrum. In *Armillustrum* Armillustrum, ut Festus ait, festum erat. in quo res diuinas armati faciebant, ac dum sacrificabant, rebis canebant. Hunc vero iustitiam motem Seruium regem primo instituisse ferunt, & Armillustrum nuncupasse: in hoc illud maxime obseruare consueuisse accepimus, ut si qui hostias dacerent, bonis & factis nominibus appellati eligerentur. Ex hac enim re certa omnia prosperi vel sinistri euentus veteres, aspabant. Alii hanc exercituum lastrationem ita peragebant, suam ouem, taurum, qui puri essent, ter circumiacies instruitas praecedente pompa ducebant. Martij Deo immolabant.

Atuspices ex Etruria acciti] Atuspices ex Etruria cur acciti soliti, supra notatum est, ubi vide.

Colonia quidam militum. *Colonia maritima*] Vel hic Liuii locus testimonio est, colonias aliquos militum vacationem habuisse. Sic & bello Antiochino, cum eadem maritime colonia, Liuii teste, in classem cogentur Tribunos plebis appellauerunt, à quibus ad Senatum reiectis, Senatus decreuit, vacationem rei naualis non esse. De qua re Sigonius lib. 2. cap. 3. de antiquo iure Italiae.

Senam oppidum] Inclutam Tuscia ciuitatem, quam Brennum Gallorum ducem pro senibus, valetudinariisque & armentis extraxisse, anno ante Christum natum 362. quidam ferunt: Polybius autem Senones pullos à Romanis, aliam coloniam eius nomine Senae, quam apud Adriaticum reliquerunt, condidisse prodidit, vide Plinium lib. 3. cap. 5. Volaterranum lib. 5. cap. 2. Geograph.

Scalpro. *Metaurum flumen*] Scilicet Umbriae, de quo Strabo lib. 6. Plinius lib. 13. cap. 3. & lib. 3. cap. 5. Pomponius Mela lib. 2. cap. 4. Volaterranum lib. 6. cap. 7.

Fabrilis scalprum] Scalpro, malleo & veru. Romanos olim in Elephantis perimendis yfos fuisse, annotat Robortellus lib. 2. Emendationum, cap. 33. Scalprum autem instrumentum notius est, quam ut indicari debeat.

Quinguaaginta sex milia] Orolius numerum amplificans, sexaginta tria milia occisa, capta quinque milia quadringenti referuntur.

Caput Hasarubala] Vide hac de re quoque Frontinum lib. 2. cap. 9. Silium Italicum lib. 15. qui hanc historiam geographicè depingit.

IN LIBRVM XXIIIX. QVI IIX.

TERTIÆ DECADOS AB ALIIS DICITVR. ANNOTATIONES.

Lupi quid. *Lupi superne inuelli*] Lupos ferrulas manubriatas agrestium vltibus accommodas, interpretatur Cælius lib. 21. cap. 24. leet antiq. Tornebus libro 11. cap. 28. Aduersar. Lupus, inquit, ferreum est instrumentum, vncum simile dentium lupinorum. Et ita potius hic intelligendum, quam iuxta Cælii interpretationem crediderim, licet & Tornebus loco praescripto lupi nominatione ferrulam manubriatam apud Palladium intelligi posse confiteatur.

Dolabra. *Dolabrisque cadebantur*] Dolabra rusticum instrumentum, quo in oblaqueationibus vtuntur rustici, atque item glebis dissipandis inter arandum. sed & dolabris subruta Saguntinorum mœnia scribit T. Liuius, vide Cælium lib. 19. cap. 2. antiq. leet.

Pelta. *Pelta cetra haud dissimilis*] Pelta Amazonum proprie fuit, quam Xenophon scribit hedera folio fuisse confimilem, Verg.

Edictum premissum. *Ducit Amazonidum lunati agmina pelis*. *Premisso edicto*] Consectum erat, vt suis hostium copiis, rediens in urbem Imperator, edictum praemitteret, vt senatus conueniret. Si quidem Imperator,